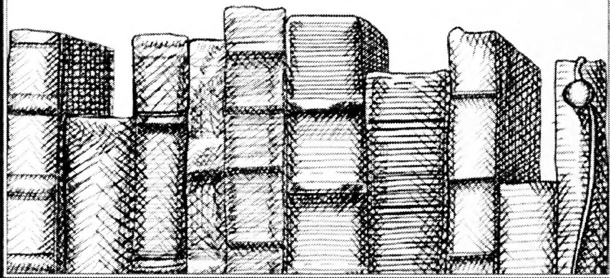
GLADIOLUS DISSERTATIONE BOTANICA

&

THUNBERG

D. D.

GLADIOLUS,

QUEM,

DISSERTATIONE BOTANICA,

CONS. EXPER. FACULT. MED. UPSAL.,

PUBLICE VENTILANDUM EXHIBENT

PRÆSES

CAROL. P. THUNBERG,

MED. DOCT. PROF. REG. ET EXTRAORD., ACAD. CÆSAR. N. C. REG. SCIENT. HOLMIENS., SOCIET. SCIENT. UPS. PATR. HOLMENS. BEROL. N. SCRUT. LUND. HARLEM. AMSTEL. ET NIDROSIENS. MEMBRUM.

ET

RESPONDENS

CHRISTEN ÆJMELÆUS,

FENNO.

IN AUDIT. GUST. MAJ. D. XXVIII MAJI ANNO MDCCLXXXIV.

HORIS SOLITIS.

UPSALIÆ,

APUD JOHAN. EDMAN, DIRECT. ET REG. ACAD. TYPOGR.

260

Chas. W. Richmond.

May 6, 1907.

DISSERTATIO BOTANICA,

DE

GLADIOLO.

---

§. I.

Enſatarum ordinis Naturalis Genera, ob ſimilitudinem nimiam, non ſine difficultate inſigni dignoſcuntur, ut Crocus & Galaxia ab Ixia, Ixia a Gladiolo, Gladiolus ab Antholyza, Iris a Moræa & Sisyrinchio; Moræa a Ferraria, Witsenia a Dilatride, Dilatris a Wachendorfia. Quo enim magis affinia fuerint Genera, & quo plures ſpecies Genus contineat, eo major ſemper ſurgit difficultas eas rite diſtingvendi, ſique hæ ſpecies a loco & cultura variantes ſimul aſſumant formas, longe major evadit hæc ipſa difficultas.

Hæc eſt ratio, cur plures harum, inprimis vero Ixiæ, Gladioli & Antholyzæ, ſpecies confuderint Auctores, quibus vivas haſce Enſatas examini accuratiori ſubjicere non contigit. Gladiolum itaque *ramoſum* dixerunt plantam, quæ Ixia *crocata* polyſtachya flore luteo, Gladiolum *imbricatum*, quæ Antholyzæ forſan eſt ſpecies; Gladiolum *capitatum*, quæ Moræa; Ixiam *africanam*, *gladiatam* & *chinenſem*, quæ ad Moræas referendæ; Ixiam *alopecuroideam*, quæ Gladiolus nobis audit *ſpicatus*; Ixiam *paniculatam* & *longifloram*, quæ Gladiolus *longiflo-*

rus; IXIAM *flabellifoliam* & *iridifoliam*, quæ GLADIOLO *plicato* adnumerandæ; IXIAM *Fabricii*, quæ GLADIOLUS *anceps* dici debet; IXIAM *galaxiam* & *fugacissimam*, quæ GALAXIÆ Genus constituunt; ANTHOLYZAM *merianam* & *merianellam*, quæ GLADIOLUS *merianus* & *merianellus*; IXIAM *hirsutam* & WACHENDORFIAM *umbellatam*, quæ DILATRIS *corymbosa*; ANTHOLYZAM *mauram*, quæ WITSENIA erit, ut Veterum in his errores alto prætercam silentio.

Ob variantes, quas induunt, a solo & climate, formas, varietates non raro pro diversis speciebus habuerunt Auctores, ut GLADIOLUM *carneum* pro *communi*, GLADIOLUM *permeabilem* pro *tristi*, GLADIOLUM *undulatum* pro *augusto*, IXIAM *milleri* pro *crocata*.

Si unquam sublatæ erunt, vel saltem diminutæ in Botanicis obvenientes difficultates, Genera singula, quam accurate fieri potest, describenda, præsertim in plantis vivis, ut certi eruantur characteres, quibus unius ab altero differentia vera pateat.

Ut vero hoc non animo solum perpenderem, sed etiam huic obtinendo fini meam qualemcunque conferrem aleam, & aliquam simul apud Te, B. L. dum specimen edo academicum, inirem gratiam, explicandum & describendum mihi assumsi intricatum GLADIOLI Genus, proximis IXIÆ & ANTHOLYZÆ generibus adeo in haud paucis simile, ut in quibusdam examinandis speciebus dubius de Genere hæreat attentissimus, nec imperitus alias Botanophilus. Separa-

ratur tamen GLADIOLUS Triandrus & Monogynus ſequenti charactere eſſentiali: *Corolla monopetala, tubuloſa: tubo curvato; limbo 6-partito: laciniis ſuprema & infima extra vel intra laterales collocatis.*

§. II.

CHARACTER GENERICUS.

CALYX. *Spatha* bivalvis, infera, corolla brevior: *Valvulæ* oblongæ, perſiſtentes, exterior major interiorem includens.

COROL. monopetala, tubuloſa, ſupera. *Tubus* cylindricus, interdum baſi filiformis, curvatus. *Limbus* 6-partitus, ſubcampanulatus: *laciniæ* ſuprema & infima extra vel intra laterales, oblongæ, erecto-patulæ.

STAM. *Filamenta* tria, ori tubi inſerta, filiformia, corolla breviora. *Antheræ* incumbentes ovatæ.

PIST. *Germen* inferum, triangulare, glabrum.
Stylus filiformis, longitudine filamentorum.
Stigmata tria, revoluto-patentia, obtuſa, villoſa.

PERIC. *Capſula* ovata, trigona, obtuſa, ſtriata, trivalvis, trilocularis.

SEMINA plurima, glabra.

Differt ab ANTHOLYZA: laciniis limbi ſubæqualibus; ab IXIA: tubo curvato & ſitu laciniarum limbi.

SPATHA vel eſt tubo corollæ brevior vel longior; obtuſa vel acuta; integra vel lacera; glabra vel hirſuta.

TUBUS COROLLÆ in hoc genere valde variat; est enim spatha brevior, æqualis vel longior; magis vel minus profunde partitus; ringens, cylindricus vel filiformis; simplex i. e. subæqualis vel duplex i. e. basi filiformis, dein cylindricus; curvatus vel geniculatus.

LIMBUS COROLLÆ 6-partitæ quoque variat, ut sit campanulatus sæpius; reflexus, patens & crispus rarius; æqualis vel inæqualis.

§. III.

DIVISIO SPECIERUM.

* SIMPLICES *scapo indiviso*:

α. ringentes; limbi laciniis divaricato-ringentibus.

1. *montanus*: corollæ ringentis tubo spathæ obtusæ æquali, foliis ellipticis nervosis.

2. *flexuosus*: corollæ ringentis tubo spatha acuta longiore; scapo flexuoso.

β. reflexi; limbi laciniis reflexis:

3. *recurvus*: corollæ limbo reflexo, spica secunda, foliis linearibus.

γ. patentes; limbi laciniis patentibus:

4. *falcatus*: corollæ limbo patenti, folio lanceolato falcato.

δ. campanulati; limbo campanulato:

a. erecti; floribus erectis:

5. *biflorus*: corollæ erectæ limbo campanulato, scapo bifloro, foliis linearibus.

6. *dichotomus*: corollæ erectæ limbo campanulato, scapo bis dichotomo quadrifloro, foliis linearibus.

7. *cri-*

7. *crispus.* corollæ erectæ limbo campanulato, floribus secundis, foliis crispis.

b. nutantes; corollis cernuis:

8. *tristis:* corollis cernuis, tubo simplici, foliis trinerviis bisulcis linearibus.

9. *communis:* corollis cernuis, tubo simplici, foliis ensiformibus multinerviis.

10. *Watsonius:* corollis cernuis, tubo duplici, limbi laciniis oblongis, foliis linearibus glabris.

11. *Merianellus:* corollis cernuis, tubo duplici, limbi laciniis ovatis, foliis ensiformibus pilosis.

12. *Merianus:* corollis cernuis subcylindricis, tubo duplici, limbi laciniis ovatis, foliis ensiformibus glabris.

c. imbricati; floribus imbricatis:

13. *spicatus:* corollis erectis, spica imbricata disticha, foliis linearibus.

* * RAMOSI *scapo polystachyo:*

14. *alopecuroides:* polystachyus, spica imbricata disticha, foliis ensiformibus nervosis.

15. *alatus:* polystachyus, corollæ laciniis lateralibus latissimis, foliis ensiformibus glabris.

16. *bicolor:* polystachyus, corolla ringente, spathis lacero-aristatis, foliis ensiformibus glabris.

17. *anceps:* polystachyus, scapo ancipiti, spathis crispis.

18. *junceus:* polystachyus, floribus secundis, foliis lanceolatis.

19. *setifolius:* polystachyus, foliis lineari-setaceis.

20. *marginatus:* polystachyus, spica longissima, floribus alternis cernuis, foliis ensiformibus multinerviis marginatis.

21. *auguſtus*: polyſtachyus, floribus ſecundis, ſpathis acutis, foliis enſiformibus.
22. *longiflorus*: polyſtachyus, tubo corollæ longiſſimo, ſpathis obtuſis, foliisque enſiformibus glabris.
23. *tubiflorus*: polyſtachyus, tubo corollæ longiſſimo, ſpathis foliisque ellipticis plicatis, hirſutis.
24. *plicatus*: polyſtachyus, floribus ſecundis, ſpathis foliisque enſiformibus plicatis, hirſutis.
25. *ſpathaceus*: polyſtachyus, ſpathis membranaceis ariſtatis glabris, foliis enſiformibus plicatis hirſutis.
26. *gramineus*: polyſtachyus ſcapo laxo, ſpicis capillaribus flexuoſis, foliis enſiformibus glabris.

§. IV.
DESCRIPTIONES SPECIERUM.

Radix bulboſa bulbo tunicato, carnoſo, globoſo.

Scapus obvenit ſimplex, diviſus vel polyſtachyus; brevis vel altus; erectus, flexuoſus vel laxus; teres vel anceps; nudus vel bracteatus.

Folia polymorpha: ſetacea, linearia, elliptica, lanceolata, enſiformia, equitantia; plana, nervoſa, ſulcata, plicata; glabra, piloſa.

Floreſcentia omnibus ſpicata, floribus paucis vel numeroſis; ſpica erecta, nutante, flexuoſa, ſecunda, imbricata, diſticha vel dichotoma.

1. G. MONTANUS: corollæ ringentis tubo ſpathæ obtuſæ æquali, foliis ellipticis nervoſis.

Sca-

Scapus teres, flexuoſo-erectus, vireſcens, glaber, pedalis.
Folia elliptica, integra, trinervia, glabra, palmaria usque ſpithamæa.
Florum tubus ſpathis brevior, *corollis ſpathisque* obtuſis.
Corollæ limbus ringenti-bilabiatus; *labium* ſuperius tripartitum macula purpurea; inferius profundius tripartitum.

2. G. Flexuosus: *corollæ* ringentis tubo ſpatha acuta longiore, ſcapo flexuoſo.
Scapus teres, flexuoſus, erectus, glaber, pedalis.
Folia nulla ſub floreſcentia.
Spathæ oblongo-lanceolatæ, acuminatæ, glabræ, tubo corollæ breviores, pollicares.
Florum ſpica ovata, 4-5-flora.
Corolla albido-incarnata: *tubus* ſpatha duplo longior; *limbus* ringens.

3. G. Recurvus: corollæ limbo reflexo, ſpica ſecunda, foliis linearibus.
Scapus ſtriatus, foliis fere totus vaginatus, curvatus, palmaris.
Folia tria vel quatuor, vaginantia, alternantia, linearia, ſtriata, glabra, ſcapo breviora.
Flores ſecundi, tres vel quatuor, cernui, extus rubri, intus albi, limbi laciniis reflexis.
Corollæ tubus filiformis, vireſcens, ſpatha brevior: *limbi* laciniæ lanceolatæ, concavæ, patenti-reflexæ.
Ixiæ falcatæ nimis affinis.

268

4. G. Falcatus: corollæ limbo patenti, folio lanceolato falcato.

Scapus compressus, striatus, flexuosus, glaber, palmaris.

Folium unum vel duo, obverse-amplexicaule, ovato-lanceolatum, falcatum, obtusiusculum, integrum, striatum, glabrum, pollicare vel paullo ultra. Folium spathaceum in medio scapo.

Spathæ virides, obtusæ, tubo multo breviores.

Corolla cærulea limbo patenti.

Ixiæ excisæ affinis.

5. G. Biflorus: corollæ erectæ limbo campanulato, scapo bifloro, foliis linearibus.

Scapus totus vaginis foliorum tectus, erectus, pedalis.

Folia circiter tria, longe vaginantia, linearia, glabra, infimo brevissimo, supremo longitudine scapi.

Flores terminales, bini, coloris tristis.

6. G. Dichotomus: corollæ erectæ limbo campanulato, scapo bis dichotomo quadrifloro, foliis linearibus.

Scapus teres, erectus, glaber, pedalis, apice bifidus; brachio singulo bifloro.

Folium basi vaginans, lineare, glabrum, scapo longius; spathaceum folium lineare, acutum, sub dichotomiis.

Flores secundi, erecti.

7. G. Crispus: corollæ erectæ limbo campanulato, floribus secundis, foliis crispis.

Sca-

Scapus teres, flexuoſo-erectus, glaber, ſpithamæus usque pedalis.
Folia circiter quatuor, enſiformia, criſpa, glabra, ſcapo breviora.
Flores ſecundi, 4-9, ſpathis breviſſimis obtuſis.
Corollæ albo-incarnatæ, erectæ, tubo ſesquipollicari.

8. G. TRISTIS: corollis cernuis, tubo ſimplici, foliis trinerviis biſulcis linearibus.
Scapus ſimplex, vaginatus, erectus, glaber, craſſitie culmi tritici, pedalis & ultra.
Folia alternatim vaginantia, linearia, acuta, ſtriata, glabra, integerrima, ſuperiora ſenſim breviora, circiter tria vel duo.
Corolla cernua. *Tubus* cylindricus, ſenſim ampliatus. *Limbus* ſubinflatus: *laciniæ* ovatæ, concavæ, acuminatæ, apice patulo; ſuprema latiſſima, intra proximas laterales, profundius diviſa, ſubfornicata; infima anguſtiſſima extra laterales ſibi proximas.
Color corollæ triſtis, varius in variis individuis.

Varietates hujus quam plurimæ ſunt:

a. *odorus*: *corolla* hyalina, albido-flaveſcente: *limbo* extus carina purpurea vel rufeſcente, apice intusque rufeſcenti-malculato, punctato.
b. *inodorus*: *corollæ tubo* hyalino-albido; *limbo* ex viridi-flaveſcente: *Laciniis* tribus ſuperioribus intus extusque carinatis nervoſisque purpuraſcentibus, tribus inferioribus carina punctisque purpuraſcentibus.

c. *grandis*: *corolla* albido-tristi; *laciniis* tribus superioribus intus linea duplici purpurea, extus purpureo-multistriatis; inferioribus intus sulco medio flavescente, apice purpurascente; bipedalis, folio infimo subæquante scapum, profunde sulcato, tetragono.

d. *inodorus*: *corollis* albis, carinis externis stria duplici purpurea; *laciniis* tribus inferioribus intus basi lutescentibus, striis aliquot purpurascentibus; *folio* infimo subfiliformi, scapo duplo longiore.

e. *corollis* parvis, virescenti-albidis, plurimis.

f. *humilis*: *corollis* una vel binis, albo-incarnatis, spithamæus.

g. *punctatus*: odorus, *corolla* cærulescente vel cærulescenti-carnea: infimæ tres *laciniæ* medio albæ lineis punctisque cæruleis. *Flores* alterni in scapo flexuoso.

h. *lutea*: *corolla* viridi-lutescenti, unica vel binis, *scapo* spithamæo.

i. *aphyllus*: *corollis* albido-incarnatis, quaternis, secundis; *scapo* pedali.

k. *ruber*: *corollis* albo-incarnatis, subsecundis, immaculatis; *scapo* subaphyllo, subpedali.

l. *purpureus*: *corollis* albo-purpureis, subternis, immaculatis; *scapo* folioso, pedali.

m. *inflatus*: *corollis* albo-purpureis, subinflatis, subternis, immaculatis; *scapo* folioso, pedali.

n. *violaceus*: *corollis* violaceis subinflatis, immaculatis, subquaternis, *tubo* brevi; *scapo* folioso, pedali.

o. ha-

o. *haſtatus: corollis* albo-incarnatis macula haſtata.

p. *cordatus: corollis* albo-incarnatis, macula cordata; *foliis* planioribus.

q. *permeabilis: floribus* ſecundis plurimis; creſcit in ſabuloſis (inſulæ Equorum) Parden Eyland, florens Junio, ſcapo tripedali. *Folia* circiter 4, longe vaginantia, ſtriata, plana, utrinque in medio & margine vena elevata pallida; inferiora longiora, pedalia; ſuperiora ſenſim breviora. *Corollæ tubus* ampliatus, vix lineam longus. *Limbus* inflatus, extus albus linea media purpurea: *Lacinia* ſuprema latior, concavo-fornicata, intus alba, intra duas laterales; laterales duæ ſuperiores albæ, apice extus intusque purpuraſcentes, intus medio flavæ ſtriis purpureis; infima extra laterales inferiores, alba, apice utrinque purpuraſcens.

Singularis hæc ſpecies folio infimo craſſiuſculo, lineari, intra marginem utrinque ſulco profundo exarato; reliquis foliis ſpathæ ſimilibus, convolutis, ſed ſpathis longioribus.

9. G. Communis: corollis cernuis, tubo ſimplici, foliis enſiformibus, multinerviis.

Scapus teres, foliis ultra medium vaginatus, glaber, erectus, ſesquipedalis.

Folia obverſa, alternatim vaginantia, enſiformia, novem-nervia, glabra inferiora ſenſim breviora, ſcapo multo breviora, pollicem lata.

Flores alterni, cernui, purpurei, plures.

10. G. WATSONIUS: corollis cernuis, tubo duplici, limbi laciniis oblongis, foliis linearibus glabris.

Scapus simplex, teres, foliis vaginatus, erectus, pedalis & ultra.

Folia circiter tria, longe vaginantia vaginis striatis, lineari-lanceolata, acuminata, striata, glabra, scapo breviora, superioribus sensim brevioribus.

Flores tres vel quinque, subsecundi, cernui, purpurei.

Corollæ tubus duplex, basi filiformis, dein cylindricus, sesquipollicaris, geniculatus, curvatus; *Limbi laciniæ* oblongæ, acutæ.

11. G. MERIANELLUS: corollis cernuis, tubo duplici, limbi laciniis ovatis, foliis ensiformibus pilosis.

Scapus simplex, vaginatus, inferne rectus, superne flexuosus, sesquipedalis.

Folia unum vel duo, longe vaginantia vaginis striatis, pilosa, scapo breviora.

Flores tres vel quatuor, secundi, cernui, flavo-incarnati.

Corollæ tubus duplex, inferne filiformis, geniculatus, inde cylindricus, curvus. *Limbi laciniæ* subrotundæ.

12. G. MERIANUS: corollis cernuis cylindricis, tubo duplici, limbi laciniis ovatis, foliis ensiformibus glabris.

Scapus simplex, teres, striatus, inferne foliis vaginatus, flexuoso-erectus, spithamæus.

Folia plura usque 4, obverso margine vaginantia,

tia, ensiformia, obliqua, parum striata nervo medio utrinque elevato, integra, marginata, scapo breviora.

Flores 4 usque 8, alterni, cernui, purpurei.

Corollæ tubus basi filiformis, striatus, sensim ampliatus, geniculato-reflexus, inde inflato-cylindricus, lævis, nutans; a basi ad genu ungvicularis, a genu ad limbum pollicaris. *Limbus* campanulatus: *laciniæ* ovatæ, obtusissimæ cum acumine, concavæ, æquales, semiungviculares: suprema extra laterales proximas; infima intra laterales inferiores.

13. G. Spicatus: corollis erectis, spica imbricata disticha, foliis linearibus.

Scapus simplex, teres, vaginatus, erectus spithamæus.

Folia quatuor alternantia, longe vaginantia, linearia, glabra, inferiora sensim breviora.

Flores distichi, imbricati, cærulei, circiter duodecim parium in spica pollicari.

Differt a sequenti floribus majoribus; spica breviori, sed latiori ovata; scapo simplici.

14. G. Alopecuroides: polystachyus, spica imbricata disticha, foliis ensiformibus, nervosis.

Radix plurimis bulbillis constans.

Scapus foliis vaginatus, teres, flexuoso-erectus, apice polystachyus, spicis alternis virgatis, spithamæus.

Folia duo vel tria, alternatim longe vaginantia, linearia, striata, glabra, scapo breviora, superioribus sensim brevioribus.

Flo-

Flores diſtichi, imbricati, minimi.
Spicæ lineares, digitales, erectæ.
Spathæ margine membranaceo, albo.
Corollæ tubus vix ſpathis longior.
Variat ſcapo ſimplici & ramoſo; corollis albis & cæruleis.

15. G. ALATUS: polyſtachyus, corollæ laciniis lateralibus latiſſimis, foliis enſiformibus glabris.
Scapus compreſſus, flexuoſus, erectus, ſtriatus, ſimplex & ramoſus, palmaris usque pedalis.
Folia alternatim vaginantia, enſiformia, ſtriata, glabra, ſuperioribus ſenſim brevioribus.
Rachis flexuoſa, torta.
Flores alterni vel ſubſecundi, 3-7, magni.
Spathæ tubo corollæ longiores, integræ, virides.
Laciniæ duæ limbi corollæ latiores.
Variat 1:o floribus incarnatis, foliis brevioribus.
2:o floribus triſtibus reticulatis, foliis longioribus.
3:o floribus violaceis, foliis longioribus.

16. G. BICOLOR: polyſtachyus, corolla ringente, ſpathis lacero-ariſtatis, foliis enſiformibus glabris.
Scapus ſubramoſus, angulatus, ſtriatus, ſulco utrinque profundo exaratus, baſi foliis vaginatus, glaber, flexuoſo-erectus, ſpithamæus.
Folia alternatim vaginantia, obverſa, enſiformia, obtuſa cum acumine, integra, ſtriata, ſcapo duplo breviora.
Spicæ duæ; altera uniflora, tenuior; altera triflora craſſior, longitudine dimidia ſcapi.

Rachis angulata, flexuoſa, glabra.

Spatha membranacea, apice lacerato-partita laciniis acutis, venoſa, baſi griſea, apice ferruginea.

Corollæ tubus filiformis, ſenſim ampliatus, ſuperne inflatus, ſpatha duplo longior, flavus. *Limbi laciniæ* flavæ; ſuprema major concava, ovata, obtuſa, pallide flava, apice cærulea: Laterales inferiores lanceolatæ, convolutæ, flavæ, ultimo apice cæruleo: infima brevior, parum a reliquis ſeparata, extra laterales collocata: Omnes baſi linea duplici purpurea in ore tubi. Affinis Ixiæ bulbiferæ, reſpectu ſpatharum.

17. G. Anceps: polyſtachyus ſcapo ancipiti, ſpathis criſpis.

Scapus ramoſus, anceps, dentatus, ſpithamæus, glaber. Latera acuta & dentes purpuraſcentes. *Rami* ſimplices, alterni, ancipites, dentati.

Folia ſemiamplexicaulia, obverſa, curvata, enſiformia, nervoſo-ſtriata. Folia ſpathacea latere inferiore criſpato-dentata, ramis breviora, digitalia, glabra.

Flores alterni.

Spatha exterior fere duplo major, obtuſa, apice purpurea, compreſſa, ſtriata, margine criſpo-dentata ut in folia, ungvicularis.

Corollæ tubus filiformis, ſenſim ampliatus, ſpatha multo longior, pallide cæruleus; *limbi laciniæ* cæruleſcentes.

18. G. JUNCEUS: polystachyus floribus secundis, foliis lanceolatis.

Scapus sæpius ramosus, flexuosus, erectus, palmaris: ramis teretibus, striatis, divaricatis.

Folia 4-6, ovato-oblonga, subundulata, glabra, scapo breviora.

Flores 4-7, secundi, erecti, cærulescentes.

Bracteæ brevissimæ, tubo corollæ multo breviores.

19. G. SETIFOLIUS: polystachyus foliis lineari-setaceis.

Scapus polystachyus, rarissime simplex, flexuoso-erectus, glaber, palmaris: ramis teretibus, erectis.

Folia circiter tria, lineari-setacea, sensim breviora, infimo longissimo scapum æquante.

Flores alterni, albi, ringentes, tubo spathis vix longiore.

20. G. MARGINATUS: polystachyus spica longissima, floribus alternis cernuis, foliis ensiformibus multinerviis marginatis.

Scapus simplex & polystachyus, sublignosus, foliis vaginatus, teres, glaber, strictus, crassitie fere digiti, pedalis usque 4-pedalis.

Folia ensiformia, vaginantia, scapo breviora, semipollicem lata, in medio & margine vena crassa flavescente marginata, venisque elevatis minoribus flavescentibus lineata, glabra, erecta; inferiora longiora, pedalia & ultra; superiora breviora, spithamæa, adpressa.

Flores magni, cernui.

Spi-

Spica floribus alternis, digitalis usque pedalis, rachide flexuoſa.

Variat α) floribus albis.
β) — — — dilute rubris.
γ) — — — ſangvineis.
δ) — — — purpureis.

Diſtingvitur facile a ceteris Gladiolis: ſcapo longo, craſſo, erecto, ſtricto; ſpica florum longiſſima, ſubramoſa, pedali & ultra; foliis margine incraſſato.

21. G. Augustus: polyſtachyus floribus ſecundis, ſpathis acutis, foliis enſiformibus.

Scapus ſimplex vel ſubramoſus, vaginatus, teres, elevato-ſtriatus, glaber, flexuoſo-erectus, pedalis.

Folia vaginantia vaginis longis, enſiformia, elevato-ſtriata ſtriis albis, integra, glabra, ſcapo breviora, ſuperiora ſenſim minora.

Flores ſecundi, adſcendentes, ſpica longa ſimplici vel duabus palmaribus.

Rachis angulata, flexuoſa, torta, glabra.

Spathæ longitudine tubi corollæ, ramis breviores, virides, pollicares.

Limbi corollæ laciniæ ſæpius undulatæ.

22. G. Longiflorus: polyſtachyus tubo corollæ longiſſimo, ſpathis obtuſis foliisque enſiformibus, glabris.

Scapus teres, ſimplex & polyſtachyus, erectus, glaber, pedalis & ultra.

Folia 3-4, enſiformia, nervoſa, glabra, ſcapo breviora.

Flores alterni, albo-incarnati, plurimi, approximati.
Bracteæ membranaceæ, ſtriatæ, breviſſimæ.
Tubus corollæ pollicaris usque bipollicaris, apice ampliatus, curvus, erectus.
Facies Ixiæ, ſed tubus curvus & ſitus limbi ſeparat.

23. G. Tubiflorus: polyſtachyus tubo corollæ longisſimo, ſpathis foliisque ellipticis plicatis hirſutis.
Radix profunda.
Scapus breviſſimus, ſæpe vix pollicaris, foliis involutus, ramoſus, hirtus.
Folia plurima, circiter 6 & ultra, elliptica ſeu lineari enſiformia & utrinque attenuata, nervoſa, ſubplicata, piloſa, erecta, ſcapo longiora.
Bracteæ oblongæ, hirſutiſſimæ, apice ferrugineæ, pollicares.
Flores alterni, incarnati, tubo corollæ ſpathis multoties longiori, filiformi, apice ampliato, curvo.
Facies Ixiæ ſed limbus corollæ Gladioli.
Affinis Antholyzis villoſitate & foliis.

24. G. Plicatus: polyſtachyus floribus ſecundis, ſpathis foliisque enſiformibus plicatis hirſutis.
Bulbus magnitudine avellanæ, fibroſus fibris longis, parum profunde inſidens.
Scapus teres, villoſus, ſimplex vel ramoſus.
Rami alterni, breviſſimi, inferiores longiores, villoſi.
Folia circiter ſena, margine obverſo vaginantia, enſiformia, obtuſa, craſſiuſcula, nervoſa nervis a latere interiori productis, plicata, villoſa, mollia, erecta, apice obliqua, ſcapo paulo longiora, digitalia.

Flo-

Flores erecti, alterni vel ſæpius ſecundi.

Spathæ villoſæ in rachide flexuoſa.

Corolla monopetala, ſubcampanulata. *Tubus* ſpathis longior. *Limbus* bilabiato-ringens, *laciniis* tribus inferioribus magis connexis, ſuprema profundius diviſa. Lacinia ſuprema extra laterales proximas curvata, tota albido-violacea, latior. Laterales ſuperiores paullo anguſtiores, obtuſæ cum acumine, albido-violaceæ. Laterales inferiores reliquis paulo breviores, obtuſæ, extus albido-violaceæ, intus macula magna oblonga albida, cui incluſa eſt figura tridentata rubro-violacea, continente figuram ſubulatam albam marginibus purpuraſcentibus. Infima extra laterales proximas, obtuſa cum acumine, albido-violacea, intus macula oblonga purpurea, baſi linea albida. Omnes laciniæ margine criſpæ, præſertim inferne.

Antheræ dorſo convexæ, cæruleæ, ſulcatæ, albidæ; baſi fiſſæ; apice obtuſæ, ſubbifidæ.

Variat colore violaceo & purpureo corollis totis luteis, antheris violaceis & corollis albidis; floribus paucis & plurimis, alternis, ſecundis; ſcapis breviſſimis & altioribus.

Folia flabelliformia ſæpe finduntur apice ut in Areca.

Affinis Antholyzis floreſcentia, Wachendorfiæ foliis, Ixiæ corollis.

25. G. Spathaceus: polystachyus spathis membranaceis aristatis glabris foliis ensiformibus plicatis hirsutis.

Scapus vaginatus, spithamæus, superne polystachyus.
Folia ensiformia, nervosa, villosa, scapi longitudine.
Flores albidi, tubo corollæ spathis multo longiore.
Spicæ imbricatæ, digitales, plurimæ.
Spathæ membranaceæ, sæpe laceræ, aristatæ.
Similis Gladiolo tubifloro & plicato; sed differt spathis.

26. G. Gramineus: polystachyus scapo laxo, spicis capillaribus flexuosis, foliis ensiformibus glabris.

Scapus filiformis, subcompressus, sulcatus, flexuosus, scandens, laxus, glaber, polystachyus, longissimus.
Folia 3-4, ensiformia, tenuia, glabra, scapo breviora.
Flores in ramis capillaribus flexuosis sparsi, minimi, albi.
Spatha obtusa cum acumine carinato, virescens, magine membranaceo albo.
Corolla subcampanulata: *tubus* brevissimus, virescens, spathis brevior; *limbi laciniæ* ovatæ, aristatæ, concavæ, subæquales: suprema paulo brevior extra laterales superiores: infima paulo angustior intra laterales inferiores. Omnes carina extus virescente, intus linea purpurea, semiungviculares. *Arista* lineam longa, cærulescens.
Corolla decidua situ laciniarum limbi refert Gladiolum, licet tubus brevissimus.

Ca-

Capſula obcordata, retuſa.

Primo intuitu gramen diceres, corolla tamen GLADIOLI.

§. V.

SYNONYMA.

G. RECURVUS: Linn. Syſt. Veg. p. 77. Mant. p. 28.

G. TRISTIS: Linn. Spec. Pl. p. 53. Syſt. Veg. p. 77. *Gladiolus* permeabilis. La Roche Diſſ. p. 27. t. 2. *Europæis*: Affricaner.

G. COMMUNIS: Linn. Syſt. Veg. p. 76. Spec. Pl. p. 52. *Gladiolus* carneus. La Roche Diſp. p. 30. t. 4.

G. MERIANELLUS: *Antholyza* Merianella. Lin. Syſt. Veg. p. 77.

G. MERIANUS: *Antholyza* Meriana. Linn. Syſt. Veg. p. 77. Spec. Pl. p. 54.

G. SPICATUS: *Gladiolus* ſpicatus? Linn. Syſt. Veg. p. 77. Spec. Pl. p. 53. *Ixia* alopecuroidea. Linn. Supplem. Syſtem. p. 92.

G. ALOPECUROIDES: Linn. Syſt. Veg. p. 77. Spec. Pl. p. 54.

G. ALATUS: *Gladiolus* flore ſingulari miniato, inferioribus laciniis luteo-viridibus. Breyn. Rar. p. 25. t. 12. f. 2.
Gladiolus alatus, Linn. Syſt. Veg. p. 77. Spec. Pl. p. 53.

G. ANCEPS: *Ixia* Fabricii. La Roche. Diſſ. p. 18. *Gladiolus* anceps. Linn. Supplem. p. 94.

G. AUGUSTUS: Breyn. Icon. t. 7. f. 2? Linn. Syſt. Veg. p. 77. Spec. Pl. p. 53.
Gladiolus undulatus: Linn. Syſt. Veg. p. 77. Mant. p. 27.

G. LON-

G. Longiflorus: *Ixia* paniculata. La Roche. Diſſ. p. 26. t. 1.
Ixia longiflora. Berg. Pl. Cap. p. 7.
Gladiolus longiflorus. Linn. Supplem. p. 96.

G. Plicatus: *Ixia* flabellifolia. La Roche Diſſ. p. 24.
Ixia iridifolia, ibid. p. 24.
Gladiolus plicatus. Linn. Syſt. Veg. p. 77. Spec. Pl p. 53.
Europæis: Babianer.

G. Crispus, junceus: Linn. Suppl. Syſt. p. 94.

G. Montanus, marginatus, gramineus: ib. p. 95.

G. Flexuosus, falcatus, tubiflorus, setifolius, spathaceus: ibid. p. 96.

§. VI.

LOCUS.

Gladiolus *communis* habitat in Europa auſtrali:
imbricatus in Ruſſia.
biflorus in Terra Magellanica.

Ceteræ omnes ſpecies in Africes auſtrali angulo, Caput bonæ ſpei dicto, vel in ipſis montibus, vel locis arenoſis depreſſis, vel collibus graminoſis apricis ſponte creſcentes reperiuntur, ut

Montanus in ipſa planitie montis tabularis.

Criſpus in montibus Rode Sand & Piketberg.

Triſtis in collibus prope urbem, extra Cap in campis, juxta Drakenſtein & alibi.

Watſonius ad latera montium capenſium, præcipue in Leuweſtaart, juxta Conſtantiam & alibi.

Merianellus in ſummo montium inter Nordhoek & Baijfals.

Me-

Merianus prope Valsrivier & alibi.
Spicatus in ſummis montibus Hottentots Holland.
Alopecuroides prope Cap, Swellendam, in Carro & ſæpe in ipſis viis.
Alatus in Groene Kloof, Svartlandiæ collibus arenoſis, Bockeveld alibique.
Bicolor in collibus Groene Kloof.
Anceps in Swartland & regionibus Saldahnæbay.
Junceus in Lange Kloof.
Marginatus in ſummo Taffelberg, & aliis altis montibus, in collibus ſæpe infra montes a Cap usque ad Hauteniquas locis graminoſis ea ſæpe copia, ut integræ colles e longinquo quaſi pulcherrimo panno rubro tectæ appareant.
Auguſtus in Campis ſteriliſſimis Carro.
Longiflorus in Lange Kloof, arenoſis Swartlandiæ & Helenæbay.
Tubiflorus in Swartland.
Plicatus in collibus infimis infra latus occidentale Leuwebild juxta littus, prope urbem Cap, in Swartland, Rode Sand & alibi vulgatiſſimus.
Spathaceus in Bockland & Hantum.
Gramineus prope Cap, in Groene Kloof collibus, & juxta Bergrivier.

§. VII.

FLORENDI TEMPUS

Scilicet Vernale, Gladiolis idem ac plurimis aliis Enſatis deſtinatum fuit; prius tamen illæ proveniunt ſpecies, quæ loca occupant depreſſa, & ſerius illæ, quæ in altis montibus elevatum & frigidius amant

D cli-

clima. Nonnullis florendi tempus breve obſervatur, dum aliis per plures menſes florere conceditur. Florent *Majo*, *Junio*, *Julio*, *Auguſto*: Watſonius, recurvus, triſtis, plicatus.

Auguſto, *Septembri*, *Octobri*: plicatus, merianus, alatus, bicolor, anceps, tubiflorus, gramineus.

Octobri, *Novembri*, *Decembri*: gramineus, auguſtus, longiflorus, ſpathaceus, criſpus, junceus, alopecuroides, marginatus.

Decembri, *Januario*: marginatus, ſpicatus.

Februario, *Martio*, *Aprili*: montanus, flexuoſus, Merianellus.

§. VIII.
USUS.

Idem hujus eſt Generis, ac Ixiarum, ſcilicet

1:o edules plures ſunt horum bulbi carnoſi, expetiti non ſolum Europæis, qui hodie Africam auſtralem incolunt & Hottentottis, ſed etiam Simiis variisque aliis animalibus, imprimis e Glirium Ordine, fodientibus. Maxime vero omnium huic uſui inſervit *Gladiolus plicatus*, cujus bulbi a Simiis eradicati & a tunicis purgati crudes devorantur, cocti autem a ruſticis quandoque comeduntur.

2:o Ob flores magis vel minus ſpecioſos, variæ ſpecies, imprimis *communis*, *triſtis*, *alatus*, *auguſtus*, *longiflorus* & *plicatus*, in Magnatum & Botanicorum hortis jus quaſi civitatis obtinuerunt, & adhuc inter rariores pulcherrimasque bulboſas plantas coluntur, variant coloribus atque ſcapo ramoſo, & floribus multiplicatis mirifice luxuriant.

3:o Odore grato aliquot ſeſe commendant ſpecies, ut præ aliis *triſtis* & *recurvus*, qui veſperi florentes odorem ſpargunt, ille ſvaveolentem, hic caryophyllorum aromaticorum debilem.